

‘Polonia restituta’

JOAN FRANCESC MIRA

Això era un any dels primers setanta, a Szeged, al sud d'Hongria, en unes jornades sobre el futur de les comunitats rurals europees, convocades per C. Lévi-Strauss des de París. Érem uns quinze o vint antropòlegs i sociòlegs vinguts dels països d'Europa de l'Est i de l'Oest, en amable i novíssima convivència (tan nova, que els col·legues que venien de Praga anaven sempre acompanyats per dos individus del Partit que no els perdien de vista). Van ser, per a mi, uns dies molt profitosos i plens d'observacions impagables. Com una vesprada, en una llarga conversa, quan el professor N. –no en recorde el nom exacte, i no em vull equivocar– comentava que, a Espanya, quan s'acabara el franquisme ja estaria tot resolt, mentre que a Polònia, el seu país, quan s'acabara el comunisme quedaria encara la dictadura de l'Església catòlica. Ho vaig recordar vivament alguns anys més tard, quan els obrers metal·lúrgics de Solidarnosc resaven rosaris incessants, es confessaven agenollats davant de les drassanes i portaven escapularis amb la imatge negra de la Mare de Déu de Czestochowa. Però va ser gràcies a ells, al lideratge de Lech Walesa i al suport de sectors urbans i liberals, que la democràcia, malgrat tot, va tornar a Polònia. I ho tornava a recordar quan, pocs setmanes després de la mort de Joan Pau II, davant del palau arquebisbal de Cracòvia, contemplava l'asfalt del carrer, les voreres, els bancs i els murets baixos d'un parc, fins on arribava la vista, encara coberts de cera bruta, de restes d'espelma, de culs de llàntia i de ciri: tota la cera que va deixar la multitud que passava les

hores agenollada de cara a la façana del palau, resant pel seu antic arquebisbe o invocant el futur sant nacional. Aquells dies a Cracòvia Guillem Calaforra, llavors professor de literatura catalana a la vella i gloriosa universitat, veí de la ciutat i molt sòlid coneixedor del país, m'explicava que allà era molt incòmode no ser creient catòlic o practicar la llibertat de parlar i fins i tot d'actuar segons criteris poc canònics, i que a Polònia la dreta, omnipresent i extensa, resultava intractable i escassament comprensible vista des d'una perspectiva més “occidental”. Ara mateix, una altra dècada més tard, el partit dels germans Kacinsky (de Lech, mort en l'accident aeri de Smolensk, i del seu bessó Jaroslaw), reaccionari, antieuropeu, antioccidental, ultracatòlic i ultraxovinista, domina amb majoria absoluta i està fent reconstruir el país a la seua imatge. El catòlic Walesa no era prou per als Kacinsky: no prou catòlic, no prou integrista, massa democràtic.

Qui no entén que Polònia és també, o sobretot, el nacionalcatolicisme en la seua expressió més profunda, la idea que

pàtria i església, nació i religió, poble i moral tradicional, són una i la mateixa cosa, no pot entendre l'evolució actual. De passada, si hom observa un mapa electoral, comprovarà que la ratlla entre els territoris de majoria dretana i els de majoria democràtica o d'esquerra, dibuixa la divisòria històrica entre l'Imperi rus (la Polònia més profunda) i l'àrea que va formar part d'Alemanya fins al 1945. A la ciutat de Cracòvia, cada hora de les vint-i-quatre hores del dia, al campanar de l'església de la plaça major un membre del cos de bombers obre una finestra altíssima i fa un toc d'alerta repetit fins que enmig d'una nota molt llarga el toc s'acaba en sec. Recordant que un dia remot medieval arribaven els tàrtars, un soldat va tocar la trompeta avisant, i el toc es tallà quan una fletxa li travessà la gola. A la plaça, davant de l'església, un personatge fa el paper de tàrtar, amb el cap afaitat i un cua de cabells a l'occipuci, amb llargs bigots penjant i acompanyant cançons amb un instrument exòtic. La gent li deixa monedes, ell s'hi guanya la vida, i entre tots cada dia recorden d'on ha vingut sempre el perill. I a la ciutat de Poznan, que es deia Posen quan era part d'Alemanya, hi ha un castell o palau gris de pedra, diuen que el darrer castell prussià, i al costat, en un parc, hi ha un monument fet d'unes creus enormes i lligades, com captives que s'han d'alliberar, i una inscripció recorda els anys de les sublevacions dels polonesos contra la dictadura comunista, contra els soviètics, és a dir, contra els russos i contra els ateus. Al peu del monument hi ha escrit *Sacratissimo Cordi Polonia restituta*. Polònia restituïda al Sagrat Cor, i amb això està tot dit, i no sé si comprès. Els bessons Lech i Jaroslaw Kaczynski no són, per tant, únicament una broma de mal gust, un accident: són resultat d'una ànima profunda nacional, de Ràdio Maryja, d'una dreta que ve del barroc i del concili de Trento. Exactament com una certa dreta espanyola, no tan residual. Que té una mostra perfecta al palau arquebisbal de València.

«EL PARTIT DELS GERMANS KACINSKY, REACCIONARI, ANTIEUROPEU, ANTI OCCIDENTAL, ULTRACATÒLIC I ULTRAXOVINISTA, DOMINA AMB MAJORIA ABSOLUTA I ESTÀ FENT RECONSTRUIR EL PAÍS A LA SEUA IMATGE. EL CATÒLIC WALESA NO ERA PROU PER ALS KACINSKY: NO PROU CATÒLIC, NO PROU INTEGRISTA, MASSA DEMOCRÀTIC.»